

* LETTERKUNDE. *

Een schoone kunst.

Wanneer we ons voorstellen in dezen nieuwen jaargang van „Timotheüs” van tijd tot tijd ook over de Dichtkunst of Poëzie te spreken, dan weten we, dat dit velen lezers zal genoegen doen. Nu we in de laatste maanden kennis gemaakt of die vernieuwd hebben, is tot die bespreking alle aanleiding en gelegenheid.

Ook kan het zijn, dat zoodoende de denkbeelden van deez' of geen omtrent het Gedicht of de Poëzie verhelderd, gewijzigd, misschien wel verbeterd werden. Want er is zeker geen kunst, waaromtrent meer misvatting bestaat dan omtrent de schoone kunst, van welke we nu spreken, die zoo belangrijk een onderdeel der Letterkunde vormt, al wordt haar rang daarin wel eens overschat.

Voor al in Nederland zijn nog wel ettelijke wanbegrippen omtrent Poëzie „uit te rooien.” Opperflakkig beschouwd is ons volk zeer dichtlievend. Er kan geen bruiloft gehouden, geen herdenking gevierd, geen inrichting geopend, geen „jubilaris” geëerd worden, of er komt, als 't even kan, een vers aan te pas. Zoo'n rijmende wensch geeft er „geur” aan, maakt het mooi. Verjarende vorsten worden er mee begroet, zoowel als jarige grootouders. Zuigelingen heet men er mee welkom op aarde; gestorvenen dalen er mee in 't graf.

Vroeger was de rijm- en dichtlust zelfs nog veel grooter dan thans, nu we al meer prozaïsch en „practisch” worden, en al minder tijd hebben, zelfs om te slapen. In de achttiende eeuw verscheen de eene dichtbundel na den anderen, — meestal verzen, die in de negentiende eeuw goeden dienst hebben gedaan in de komeijswinkels. Doch 't was een zeldzaamheid, als zulk een bundel niet vooraan ettelijke verzen had van vakgenooten des dichters, die weer als ter inleiding, den lof van zijn werk bezongen.

Overal had men oudtijds een versje: boven de poort van het dolhuis, boven die van de schouwburg, soms boven de kerkdeur, ja, openbare kennisgevingen verschenen zelfs wel in rijm. Bekend zijn onze historische rijmpjes, als dat van 't Kaas- en Broodsvolk en het andere op de inneming van den Briel. Dat er bij feesten veel werd gerijmd en gedicht spreekt vanzelf. Maar zelfs uitnodigingen ter begrafenis wekten den „loggen dichtgeest” op. B.v.

„UEd. word ter begrafenis gebeden
Door Jan Jansen, vrint van d' overleden.”

En tot slot:

„Wat valt het sterven suur! Voor d' oude is 't een kruys —
Kent op de Looiersgracht over 't Engelsche weeshuys.”

of wel:

„Om te gaan met groot verlot
Na 't Kathuyzer kerkhof.”

Hoe het in koepels en op kasten niet aan opschriften ontbrak, kan men, gelijk meer ten dezen o.a. vinden — zeer goed geteekend — in „Ferdinand Huyck.” Om toch geen gelegenheid ongebruikt te laten, werden zelfs de tafelborden met verzen beschilderd, zoodat men tegelijk lichaam en geest kon voeden:

„Gij hier geseten
Wilt smaeklijk eeten;
Dogh 't sij met maat
Dat het u baet,
En niet en schaet.”

En — als ware 't nog niet genoeg — stond onderaan: „Ei, keert het bort eens om, daer staet nog wat te lesen.” 't Moet wel kluchtig zijn geweest als iemand dit gebod gien opvolgen!

De rijm- en dichtkunst zit in ons volk, zoodat, alweer

opperflakkig beschouwd, men meenen zou, dat de Nederlanders het meest dichtertelijke volk ter wereld zijn.

Rang en stand en richting, hoe verschillend anders ook, maken in dezen geen verschil. Een hooggeacht onderwijzer eener inrichting voor havelooze kinderen, wiens werk het mij een eer is te mogen helpen voortbestaan, ontving eens op zijn geboortedag van zijn leerlingen dit vers:

„Het is heden den dag om u geluk te wenschen
Toen gij ter wereld kwam, tot voordeel van de menschen.
Uw ziel is thans bestraalt met acht en veertig jaren,
Toen God den heiligen Geest op u deed neederdalen.
Christus is de wijnstok en wij zijn de ranken.
Als den meester ons met koek verrast
Dan sallen al de kinderen hem vrindelijk bedanken.”

Een paar graden hooger staat het treurdicht, uitgegeven „ten voordeele van de slachtoffers.”

„Ach, och, helaas, wat droevig onheil
Hooren wij, heel het dorp in rook.
En zooveel varkens, koeien, schapen
Verdwenen in de vlammen ook!

Maar dit verzoet, geen menschenlevens
Zijn te betreuren, zij gered.
Toch doen er veel 't verlies betreuren
Met traan in d'oogen zien wij het.”

Op heel ander gebied weer voert ons zeker Christelijk kinderlied, in 't welk we ons echter veroorloven, althans eenige stijbloemen te onderstrepen. (Een bekeerd heiden wordt sprekend ingevoerd.)

„Liefste Heiland, Uw genade
Is veel grooter dan men denkt,
Als Gij zondaars komt te stade
Uw verdienste en gunst hun schenkt.

'k Heb beklemd ontelbre reizen,
Naar den rechten grond gehaakt,
Maar geen mensch wist me aan te wijzen
Wie de zondaars zalig maakt.

En verder nog:

Hem die overdekt met wonden
Zich reeds als verloren acht,
En nog worstelt met de zonden
Wordt het losgeld toegebracht.”

Hooger of lager — al naar ge wilt — in elk geval weer anders is een „stemming”, zooals ze thans door sommigen zoo fraai worden gevonden!

„Maanlicht in vroege nacht vol-vredig
Boom doorsuisend avondgesuis deinende
Tot intense ontroering, in-onzaglijk
Gaat langs grauwe gracht, een wandlende eenzaam
Schemer-omneveld wezen, passieloos.”

Hier is de dichtkunst gelijk men ziet tot de hoogte der onbegrijpelijkheid — althans voor gewone menschen — gestegen. Wat afstand tusschen het eerste en het laatste lied! Maar toch rijmen, dichten, zingen, dat willen ze allen.

Evenwel die dichtliefde onzes volks voert het wel eens tot — ja, laat ons maar zeggen tot zekere ondichtertelijkheid. Daarover nader. En dan tevens over de vele dwaalbegrippen, die omtrent de Poëzie bestaan, en bovenal over haar aard, wezen en schoonheid.

A. J. H.

VARIA.

Een letterkundige.

Jan kwam voor een winkel, daar stonden te prijken
„Volledige werken van Bilderdijk.”
„Al mooier!” riep Jan toen, „kijk leeg en vol,
En dat tegelijk! 't Is toch al te dol!”

A. J. H.